

## معانی مشهور ابواب ثلاثی مزید

باب	مشهورترین معنا	مثال ۱	مثال ۲
افعال	تعدیه	ضَحَكَ سَعِيدٌ (سعید خندید) ← ضاحك سعیدُ عمرواً (سعید، عمرو را خندانند)	جَلَسَ بَكْرٌ (بکر نشست) ← اجلس بکرُ زیداً (بکر، زید را نشاند)
تفعیل	تکثیر	هَدَمَ البِنَاءَ (ساختمان را ویران کرد) ← هَدَمَ البِنَاءَ (ساختمان را بسیار ویران کرد)	لَطَمَهُ (به صورت او سیلی زد) ← لَطَمَهُ (به صورت او بسیار سیلی زد)
مفاعله	مشارکت <sup>۱</sup>	ضَرَبَ سَعِيدٌ عَلِيًّا (سعید، علی را زد) ← ضارب سعیدُ علیاً (سعید و علی یکدیگر را زدند)	عَضِبَ عَلَيْهِ (بر او خشم گرفت) ← غاضبه (همدیگر را خشمگین کردند)
تفاعل <sup>۳</sup>	مشارکت	كَتَبَ زَيْدٌ الرِّسَالَةَ (زید نامه را نوشت) ← تکاتبَ زیدُ و بکرُ (زید و بکر با هم مکاتبه کردند)	حَسَدَ زَيْدٌ (زید حسد ورزید) ← تحاسدَ زیدُ و بکرُ او تحاسداً (زید و بکر بر یکدیگر حسد ورزیدند)
افتعال	مطاوعه <sup>۲</sup>	نَقَلْتُ الشَّيْءَ فَانْتَقَلَ (شیء را جابجا کردم پس آن شیء جابجا شد)	حَزَنَتْهُ فَاحْتَزَنَ (او را ناراحت کردم پس او ناراحت شد)
انفعال <sup>۴</sup>	مطاوعه <sup>۵</sup>	خَرَقْتُ الثَّوْبَ فَانْخَرَقَ (لباس را پاره کردم پس پاره شد)	كشفتُهُ فَانْكَشَفَ (آن را آشکار کردم پس آشکار شد)
تَفَعُّلٌ <sup>۶</sup>	مطاوعه	طَهَّرْتُ الثَّوْبَ فَتَطَهَّرَ (لباس را پاکیزه کردم پس پاکیزه شد)	قَلَعْتُه فَتَقَلَّعَ (آن را از بیخ کندم پس آن کنده شد)
استفعال	طلب	استرزقَ (روزی طلبید)	استظهرَ (باری خواست)



## معانی مشهور ابواب ثلاثی مزید

### نکات:

۱. سه باب **مفاعله**، **تفاعل** و **افتعال** دارای معنای **مشارکت** هستند که با یکدیگر تفاوت هایی دارند و این تفاوت ها را از **اینجا** مشاهده کنید.

☰ **صرف ساده صفحه ۱۷۶**

تفاوت مشارکت ابواب مفاعله، تفاعل و افتعال

مشارکت	تفاوت لفظی	تفاوت معنوی	مثال
<b>مفاعله</b>	بعدش: <b>دو اسمِ فاعل و مفعول</b>	بیان <b>صریح</b> فاعل بودن زید و مفعول بودن بکر بیان <b>ضمنی</b> فاعل بودن بکر و مفعول بودن زید	<b>ضاربَ زیدُ بکرًا</b>
<b>افتعال</b>	بعدش دو حالت دارد: • <b>یک اسم دارای افراد</b> • <b>دو اسم مرفوع به عنوان فاعل</b>	بیان فاعل و مفعول بودن زید و بکر و برعکس آن به طور <b>همزمان</b>	• <b>اِخْتَصِمَ الْقَوْمُ</b> (آن قوم بایکدیگر ستیزه کردند) • <b>اِخْتَصِمَ زیدُ و بکرٌ</b>
<b>تفاعل</b>	بعدش دو حالت دارد: • <b>یک اسم دارای افراد</b> • <b>دو اسم مرفوع به عنوان فاعل</b>	بیان فاعل و مفعول بودن زید و بکر و برعکس آن به طور <b>همزمان</b>	• <b>تضاربَ الرجلانِ او تضاربا</b> (آن دو مرد بایکدیگر زد و خورد کردند) • <b>تضاربَ زیدُ و بکرٌ</b>

۲. **تعریف مطاوعه (اثرپذیری):** مطاوعه عبارت است از رابطه ای میان دو فعل، به شکلی که فاعل فعل اول، اثری را بر روی مفعول خود ایجاد میکند و سپس این مفعول، فاعل فعل دوم شده و این اثر را میپذیرد.

۳. هنگام صرف «مضارع معلوم» این باب (**تفاعل**)، در صیغه هایی که **دو تاء** جمع میشود، **جایز** است یک تاء را **حذف** کنیم.

مانند: تکاثر ← تکاثر

۴. **دو نکته:**

۱. افعالی که دارای «**اثر محسوس**» و «**قابل مشاهده خارجی**» هستند به این باب میروند و افعالی مانند «افعال قلوب» (ظن، علم، حسب، خال ...) و فکر و ... در این باب وارد نمیشوند.

۲. این باب **همواره لازم** است.

۵. تنها معنای این باب مطاوعه است.

۶. در این باب هم مانند باب تفاعل، وقتی دو تاء کنار یکدیگر جمع میشوند، جایز است یکی از دو تاء حذف شود. مانند: تشرف ← تشرف



گروه «طلبگی تا اجتهاد»

www.tt-ej.ir